

3. Дацків І. Б. Дипломатія українських державних утворень у захисті національних інтересів, 1917–1922 рр.: Моногр. Тернопіль: Астон, 2009. 519 с.
4. Ковальчук М. Перша світова війна і Українська держава гетьмана Павла Скоропадського 1918. Київська старовина, 2008. №2. С. 30-61.
5. Кравчук М.В. Державотворення України в період Гетьманату П. Скоропадського та особливості його військового будівництва (квітень – грудень 1918 р.). Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародній досвід: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. м. Тернопіль. Тернопільський національний економічний університет. 5-6 квітня 2019 р. Тернопіль: Економічна думка. 2019. Том 1. С. 55-62.
6. Кравчук М. В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України в 1914-1993рр. (Орг., структура, штати): Іст.-правове дослідження. Івано-Франківськ-Коломия: Вид. "Плаїт". 1997. 292 с.
7. Пиріг Р.Я. Гетьманат Павла Скоропадського з погляду німецько-австрійських союзників. Український історичний журнал, 2008. №4. С. 38-47
8. Пиріг Р. Я. Українська гетьманська держава 1918 року. Історичні нариси. К. 2011. 335 с. URL. <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6005-4/978-966-02-6005-4.pdf>
9. Реєнт О. П. Павло Скоропадський. К.: Альтернативи, 2003. 304 с.
10. Скоропадський П. Спогади: кінець 1917 – грудень 1918 рр. Київ, Філадельфія. 1995. 494 с.

Дичко М.
*студентка IV курсу юридичного факультету
 Тернопільського національного економічного університету
 Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
 теорії та історії держави і права ТНЕУ Подковенко Т.О.*

СУЧАСНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Держава є особливою політико-правовою організацією, і з моменту свого виникнення і до теперішнього часу її головним завданням є створення та забезпечення належного правопорядку у суспільстві. Підтримання потрібного соціального стану щодо держави та її громадян (об'єднань громадян) досягається за допомогою використання спеціальних захисних механізмів позитивного права. Одним з таких охоронних механізмів є міжгалузевий інститут юридичної відповідальності.

Проблема юридичної відповідальності завжди мала велике науково-практичне значення і не втратила свою актуальність в умовах складного етапу економічних, соціальних і політичних перетворень в сучасному суспільстві. Більш того, вона набула ще більшої значимості, оскільки без належної системи правовідносин юридичної відповідальності боротьба з правопорушеннями стає малоефективною. Крім цього, актуальність обраної теми обумовлена зростанням рівня злочинності в умовах, коли у населення країни спостерігається втрата довіри до дієвості державних інститутів, у суспільній свідомості зміцнюється правовий нігілізм і впевненість у

безвідповідальності за вчинені злочини. Безкарність породжує нові злочини, підриває правопорядок і стабільність в суспільстві. Саме тому, за таких умов наукове дослідження інституту юридичної відповідальності, його сутнісних аспектів, сприятливо вплине на підвищення його ефективності, дієвості правозастосовних органів та в загальному на стан правового порядку у суспільстві.

Юридична відповідальність та складові її елементи наділені великим потенціалом для запобігання масовим порушенням права, що руйнують соціальний організм. Вміле застосування цього інституту відкриває широкі горизонти для вдосконалення системи права і системи законодавства, вирішення багатьох проблем та покращення якісного стану життя суспільства, держави й особистості.

Юридична відповідальність є багатоаспектним утворенням, в якому найбільш чітко знаходять своє відображення сутність, зміст і функції права. За останні роки накопичено значний досвід в пізнанні юридичної відповідальності як складного феномена, безпосередньо пов'язаного з нормою права, галуззю права, правовідносинами, законністю, правопорушенням, правозастосуванням тощо. Однак нові процеси в державно-правових відносинах вимагають перегляду багатьох звичних уявлень про юридичну відповідальність. Саме тому проблематика юридичної відповідальності в сучасний період викликає значний інтерес як в науковому, так і в практичному плані.

Існують різні концептуальні підходи до розуміння юридичної відповідальності. Ще М. Строгович наголошував: «Правильне розуміння відповідальності важливо і в політичному, і в соціальному, і в юридичному сенсі, воно має величезне значення для наукової розробки проблеми прав особистості, для підвищення відповідальності державних органів, громадських організацій, посадових осіб за доручену справу» [1, с. 170].

Ю. Шемшученко розглядає юридичну відповідальність як особливий вид соціальної відповідальності, сутність якої полягає у застосуванні до правопорушників (фізичних та юридичних осіб) передбачених законодавством санкцій, що забезпечуються у примусовому порядку державою. Відповідальність юридична – це правовідносини між державою в особі її державних органів (суду, спеціальних інспекцій тощо) з правопорушником, до якого застосовують юридичні санкції з негативними для нього наслідками (позбавлення волі, штраф, відшкодування шкоди тощо) [2, с.109].

К.Басін обґрунтовуючи авторське визначення юридичної відповідальності, наголошує, що юридична відповідальність є юридичним обов'язком дотримання та виконання вимог права, реалізованого у правомірній поведінці суб'єктів права, яка схвалюється і заохочується державою, а в разі його порушення – обов'язком правопорушника притерпіти осуд, обмеження прав матеріального, організаційного або особистісного характеру чи засудження [3, с. 15].

Варто зазначити різноплановість наукових підходів у розумінні юридичної відповідальності. Одні з авторів трактують юридичну відповідальність тільки в якості обов'язку відповідати за свої протиправні дії, інші – як чітку реалізацію санкції правової норми, для третіх – юридична відповідальність є обов'язком правопорушника зазнати певних позбавлень. В інших публікаціях зустрічаємо трактування юридичної відповідальності як необхідність відповідати за

невиконання правового обов'язку, який виникає і припиняється внаслідок настання певних юридичних фактів.

Юридичну відповідальність характеризують наступні ознаки: по-перше, вона є найбільш суворим та формалізованим різновидом соціальної відповідальності; по-друге, юридична відповідальність чітко передбачена чинним законодавством; по-третє, юридична відповідальність завжди пов'язана з державним примусом, який суворо регламентується законом і не може виходити за його межі. Юридична відповідальність застосовується тільки спеціально уповноваженими органами. Необхідною умовою настання юридичної відповідальності є наявність провини. Варто зазначити, що юридична відповідальність виражається у несприятливих наслідках для правопорушника, у позбавленні його деяких соціальних благ: позбавлення волі, позбавлення права займати певні посади, конфіскація майна та ін. Підставою для притягнення до юридичної відповідальності є правопорушення при наявності повного його складу. Юридична відповідальність завжди здійснюється в особливій процесуальній формі, яка чітко регулюється чинним законодавством.

Таким чином, досягнення цілей юридичної відповідальності в процесі правозастосовної діяльності сприяє формуванню у громадян уявлень про такі основоположні цінності як справедливість, гуманізм, відповідальність, усвідомленню моральної цінності права, усвідомленню права як принципу соціальної справедливості. На сучасному етапі становлення правової держави сутнісне розуміння юридичної відповідальності особливо важливо для проведення політичної, економічної та правової реформ. Воно тільки тоді, якщо буде тільки за умови відповідності загально визнаним принципам права та ідеалам справедливості, інститут юридичної відповідальності виправдає суспільні очікування та стане дієвим інструментом у забезпеченні суспільного порядку.

Список використаних джерел

1. Кошеленко К.В. Юридична відповідальність за шкоду природному навколишньому середовищу як елемент механізму захисту права на безпечне навколишнє природне середовище. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. №6. С. 169-172.
2. Шемшученко Ю. С. Юридична відповідальність. *Великий енциклопедичний словник* / За ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Юридична думка, 2012. С. 109.
3. Басін К. В. Юридична відповідальність: природа, форми реалізації та права людини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2006. 19 с.